

Dr hab. Alicja Senejko prof. UW r

alicja.senejko@uwr.edu.pl

OCENA
osiągnięć naukowych, dydaktycznych i popularyzatorskich

Pani dr Agnieszki Szymańskiej

w związku z postępowaniem wszczętym w sprawie nadania stopnia doktora
habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie psychologia

1. Uwagi ogólne

Dr Agnieszka Szymańska przedstawiła wniosek wraz z dokumentacją zgodną z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (art. 221 ust. 14 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm.) oraz Uchwały Nr 200/2019 Senatu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie z dnia 23 października 2019 r. w sprawie sposobu postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Dr Agnieszka Szymańska uzyskała tytuł zawodowy mgra psychologii w 2007 roku na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz stopień naukowy doktora nauk społecznych w dyscyplinie psychologia na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy w 2015 roku (tytuł rozprawy: *„Doświadczenie przez rodzica trudności w sytuacji wychowawczej a popełnianie błędów hamowania aktywności dziecka: model zjawiska”*; promotor: prof. dr hab. Elżbieta Aranowska).

Habilitantka pracowała w różnych placówkach naukowo-dydaktycznych zarówno na podstawie umowy zlecenia (od 2009 do 2018 roku), jak i na etacie (od 2014 do chwili obecnej). Były to w ramach godzin zleconych następujące miejsca pracy: Wydział Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Psychologii w Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Białymstoku, Instytut Psychologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Zastosowań Informatyki i Matematyki, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W ramach etatu dr Szymańska pracowała w latach 2014-2016 na stanowisku asystenta w Instytucie Psychologii Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Białymstoku. Od 2016 do chwili obecnej Habilitantka pracuje na pełnym etacie w Instytucie Psychologii, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, początkowo na etacie asystenta, a od IX 2018 – do chwili obecnej – na stanowisku adiunkta.

Przedstawione do oceny osiągnięcia naukowe oraz pozostały dorobek publikacyjny po doktoracie mieści się głównie w obszarze badań psychologii wychowania oraz metodologii badań psychologicznych.

2. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako główne osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę wniosku habilitacyjnego dr Agnieszka Szymańska wskazała monografię: *The transfer of parental mistakes in the family of origin of mothers of pre-school children: A structural and artificial intelligence approach* (*Transfer błędów wychowawczych w rodzinach pochodzenia matek dzieci w wieku przedszkolnym. Podejście strukturalne i sztucznej inteligencji*) (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2020). Jest to bardzo obszerne interesujące **studium empiryczne** poświęcone badaniom nad zależnościami między doświadczonymi w dzieciństwie przez badane matki błędami wychowawczymi ich rodziców, charakterystykami psychologicznymi matek a błędami wychowawczymi popełnianymi przez nie wobec własnego dziecka. Tym samym są to badania nad transferem błędów wychowawczych w rodzinach pochodzenia matek dzieci w wieku przedszkolnym, co dr Szymańska uznaje za jej najważniejszy cel badawczy. Ten skomplikowany cel badawczy realizuje w badaniach korelacyjnych z wykorzystaniem całego zastawu najnowocześniejszych narzędzi statystycznych, czemu jednak nie towarzyszy równie dogłębna teoretyczna analiza poruszanych zagadnień. Zdecydowana dysproporcja w zakresie empirycznych i teoretycznych analiz jest, być może, spowodowana celem „operacyjnym” tej monografii: aksjomatyzacją teorii Antoniny Guryckiej, jej rekonstrukcją ukazującą za pomocą wykresów matematycznych zakres jej struktury, tj. wszystkie elementy teorii i relacje między nimi. Dr Szymańska opiera na teorii błędów wychowawczych Guryckiej (1990) wieloletni projekt badawczy, systematycznie i skrupulatnie opracowywany krok po kroku poprzez weryfikację kolejnych założeń i aspektów tej teorii. Brak odwołań do innych współczesnych koncepcji korespondujących z teorią Guryckiej tłumaczy Habilitantka zasadami leżącymi u podstaw aksjomatyzacji teorii.

W recenzowanej monografii dr Agnieszka Szymańska weryfikowała dwa modele teoretyczne powstałe na bazie teorii Guryckiej. Pierwszy model opisuje powstawanie błędów rodzicielskich. Jest strukturą 10-elementową, którą charakteryzuje 21 relacji między jej elementami: *rozbieżnością, doświadczaną trudnością wychowawczą, reakcjami na stres - a błędami wychowawczymi* zredukowanymi do meta-cech Guryckiej. W modelu Habilitantki analiza rozbieżności stanowi kluczową zmienną, jaka była szacowana ilościowo: jako różnica między celami (tu: cechami dziecka) pożądanymi przez matki a tymi jakie rzeczywiście dziecko posiada. Im większa rozbieżność, przyjęła za Gurycką, tym silniejsze rodzicielskie trudności, których doświadcza rodzic (s.31). Autorka nie badała przy tym ustosunkowania matek do tych ewentualnych rozbieżności, które – jak można się spodziewać chociażby na podstawie niektórych koncepcji wychowania w rodzinie (np. Farley, 1979¹; Goldenberg, Goldenberg, 2004²; Dryll, 2001³), a zwłaszcza modeli stresu i ustosunkowania do zagrożenia

¹ Farley, J. E. (1979). Family separation–individuation tolerance: A developmental conceptualization of the nuclear family. *Journal of Marital and Family Therapy*, 5(1), 61–67.

² Goldenberg, I. & Goldenberg, H. (2004). *Family therapy: An overview* (7th ed.). Belmont, CA: Brooks/Cole.

³ Dryll, E. (2001). *Interakcja wychowawcza*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.

(Lazarus, Folkman, 1987⁴; Heszen-Niejodek, 2002⁵; Hobfoll, 2006⁶) - będzie w związku z tym, czy daną sytuację potraktuje matka jako trudność wychowawczą i będzie przeżywać stres rodzicielski, czy też jako naturalną sytuację w procesie wychowania. Jest to w moim przekonaniu duża usterka zarówno modelu Guryckiej i tym samym, modelu Habilitantki.

Opisując model pierwszy dr Szymańska twierdzi za Gurycką, że rozbieżność i niezdolność do osiągnięcia celów rodzicielskich przyczyniają się do doświadczenia rodzicielskich trudności przez matkę oraz, że w wyniku trudności rodzicielskich matka może zastosować jedną z czterech reakcji na sytuację trudną, w tym dwie adaptacyjne i dwie reakcje nieadaptacyjne, zgodnie z modelem Reykowskiego, na jaki powołuje się sama Gurycka, a za nią Autorka monografii. I w tym przypadku można mieć spore wątpliwości co do wyboru modelu stresu, a zwłaszcza założenia, że podmiot w sytuacji stresu reaguje jedną z czterech a nie jednocześnie kilkoma, reakcjami. Współczesne systemowe ujęcia stresu akcentują bowiem możliwość współwystępowania konstruktywnych i niekonstruktywnych reakcji na sytuację trudną lub zagrażającą (Folkman, Moskowitz, 2006⁷; Larsen i in., 2004⁸ Senejko, 2010⁹).

W kolejnym kroku analizy swojego modelu teoretycznego na bazie teorii Guryckiej Habilitantka stwierdza, że sytuacja przeżywanych przez rodzica trudności oraz przyjmowania w ich konsekwencji określonych reakcji na stres jest związana z powstawaniem różnych błędów wychowawczych. Zgodnie z interesującym modelem kołowym Guryckiej wyróżnia 8 podstawowych błędów ujętych na podstawie wcześniejszych badań własnych Szymańskiej, w meta-cechy. Niewątpliwą wartością modelu dr Szymańskiej i tym samym jej badań, jest uwzględnienie wielości błędów wychowawczych a nie pojedynczych, jak to zwykle jest czynione w istniejących badaniach.

W jej badaniach właściwych do habilitacji, wzięło udział 402 kobiet, matek dzieci w wieku przedszkolnym (3 do 6 lat). Metody, jakie wykorzystwała do weryfikacji (11 metod) zarówno pierwszego jak i drugiego modelu, zostały w monografii szczegółowo opisane i podane w Aneksie, przytaczając krok po kroku poszczególne etapy przygotowania danej metody jak i jej weryfikacji psychometrycznej, włączającej kilka współczynników rzetelności (α Cronbacha, ρ_2 , Jöreskoga, oraz γ Aranowskiej), zaś dla potwierdzenia założeń teorii leżących u podstaw wykorzystanych metod zastosowano konfirmacyjną analizę czynnikową oraz metody bardziej zaawansowane, np. modele strukturalne do sprawdzenia miar dopasowania wyników do modelu, czy *text mining* do analizy celów rodziców, jedną z metod sztucznej inteligencji. Na podkreślenie zasługuje też to, że większość metod, zwłaszcza uwzględnionych przy analizie wyników modelu pierwszego, to autorskie metody: Skala

⁴ Lazarus, R. S., Folkman, S. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *European Journal of Personality*, 1, 141-169.

⁵ Heszen-Niejodek, I. (2002). Emocje, ocena poznawcza i strategie w procesie radzenia sobie. W: I. Heszen-Niejodek (red.), *Teoretyczne i kliniczne aspekty radzenia sobie ze stresem psychologicznym*. Poznań: Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, 174-197.

⁶ Hobfoll, S. E. (2006). *Stres, kultura i społeczność. Psychologia i filozofia stresu*. Gdańsk: GWP.

⁷ Folkman, S., Moskowitz, J. T. (2006). Positive affect and meaning-focused coping during significant psychological stress. W: M. Flewstone, H. Schut, J. de Wit, K. van den Bos, M. Stroebe (red.), *The scope of social psychology: Theory and applications*. Hove (193-208). UK: Psychology Press.

⁸ Larsen, J. T., Hemenover, S. H., Norris, C. J., Cacioppo, J. T. (2004). Czerpanie korzyści z niepowodzenia: o zaletach współpobudzenia emocji pozytywnych i negatywnych. W: J. Czapiński (red.), *Psychologia pozytywna* (303-316). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

⁹ Senejko, A. (2010). *Obrona psychologiczna jako narzędzie rozwoju. Na przykładzie adolescencji*. Warszawa: PWN.

Rozbieżności, Skala Doświadczanej Trudności Wychowawczej, Skala Toru Zmian Specyficznych (stresu rodzicielskiego). Do badań w ramach modelu pierwszego wykorzystano również Guryckiej Kwestionariusz Autopercepcji Wychowawcy, bardzo rzetelnie sprawdzony pod względem psychometrycznym przez dr Szymańską.

Za pomocą układu równań strukturalnych udało się Habilitantce uzyskać szereg interesujących rezultatów stanowiących pokaźny wkład w naukę, np. model ujawnił brak związku między przyjmowaniem przez matki adaptacyjnych reakcji na stres wg Reykowskiego, a popełnianiem przez nie błędów wychowawczych, zaś reakcje nieadaptacyjne (presja i wycofywanie się), związane były na poziomie wysokim z błędami wychowawczymi: rygoryzmu i agresji, obojętności i hamowania oraz eksponowania siebie i ulegania dziecku (a zatem nie całego zestawu błędów uwzględnionych w teorii Guryckiej).

Dla modelu pierwszego wykorzystwała Autorka również algorytmy matematyczne, analizę skupień, stanowiącą w tych badaniach uzupełnienie dla wyników otrzymanych za pomocą układów równań strukturalnych. Dzięki analizie skupień Habilitantka wyodrębniła grupy matek różniące się w zakresie rozbieżności, doświadczanej trudności wychowawczej, sposobów reakcji na stres i popełniania błędów wychowawczych. Analiza skupień pozwoliła na wyodrębnienie trzech skupień, z czego dwa skrajne zawierają wyniki matek układające się w interesujące logiczne zestawy: pierwszy skupiający matki które doświadczyły w najniższym stopniu rozbieżności i trudności wychowawczych spośród grup pozostałych, charakteryzujące się najwyższym poziomem adaptacyjnych reakcji na stres i najniższym nieadaptacyjnych oraz popełniające na najniższym poziomie błędy wychowawcze; druga grupa matek najmniej liczna, to te z najwyższym poziomem rozbieżności w zakresie pożądanym i rzeczywistym cech dziecka oraz trudności wychowawczych spośród grup pozostałych, jak też nieadaptacyjnych reakcji na stres. Co istotne, do wyodrębnienia grup uwzględniono znormalizowane średnie, co było nie tylko przydatne do pokazywania wyodrębnionych skupień badanych według poziomu zmiennych, ale także do określenia wyników uzyskanych dla danej zmiennej przez osoby należące do różnych skupień. A z nich wynika interesujący w moim przekonaniu obraz samych zmiennych (s.146-147). Na przykład okazało się, że pod względem rozbieżności między pożądanymi i posiadanymi cechami swojego dziecka matki we wszystkich skupieniach miały niskie wyniki! Jeśli chodzi o doświadczanie trudności rodzicielskich, wyniki matek w skupieniach wahały się od niskich do umiarkowanych. Również pod względem nieadaptacyjnych reakcji na trudności wychowawcze matki osiągały niskie i umiarkowane wyniki, zaś umiarkowane i wysokie wyniki były uzyskiwane przez matki we wszystkich grupach w zakresie adaptacyjnych form reakcji na trudności wychowawcze! Wyniki te nie stanowiły, niestety, przedmiotu głębszej interpretacji przez samą Autorkę, która jedynie skomentowała nieznacznie wyższe wyniki w rozbieżności matek doświadczających najwięcej trudności wychowawczych i najczęściej popełniających błędy rodzicielskie w stosunku do pozostałych matek - jako świadectwo tego, że nawet niewielka rozbieżność może wywołać znaczne doświadczenie trudności rodzicielskich. Tymczasem obraz ten może świadczyć o tym, że dla badanej grupy matek sytuacja wychowawcza jest generalnie na ich miarę oraz, jak przypuszczam, mogą w większości charakteryzować się sporą tolerancją na rozbieżność własnych oczekiwań wobec

cech dziecka i jego rzeczywistych cech, tym samym nie spostrzegając sytuacji wychowawczej w kategoriach silnego stresu, na co zwracałam uwagę wcześniej. Ten wynik można też odnieść do różnic w ustosunkowaniu matek do powyższych rozbieżności, czego konsekwencją będzie różne spostrzeganie stopnia trudności rodzicielskich, co może pozostawać w związku z błędami rodzicielskimi (Płopa, 2005¹⁰; Janicka, Liberska, 2014¹¹, Bugental, Happaney, 2000¹²). Oczywiście to przypuszczenie należało by zweryfikować w przyszłych badaniach.

Kolejnym bardzo wartościowym zadaniem, jakie przed sobą postawiła Habilitantka, było prognozowanie popełniania przez rodziców błędów wychowawczych. Wykorzystała dla tego celu sztuczne sieci neuronowe. Sieci neuronowe zostały przez Nią wykorzystane do predykcji błędów wychowawczych kobiet na podstawie zmiennych zawartych w modelu strukturalnym, które „tworzyły ścieżkę”, czyli były powiązane z błędami wychowawczymi. Wyniki pokazały wysoką lub średnią predykcję dla większości błędów oprócz błędu zastępowania dziecka i idealizacji dziecka, dla których predykcji nie stwierdzono; ten interesujący wynik jednak nie został w pracy skomentowany ani poddany szerszej dyskusji.

Krok kolejny w penetracji empirycznej modelu pierwszego dr Szymańskiej dotyczył zagadnienia powiązań między błędami wychowawczymi rodziców (matek i ojców analizowanych oddzielnie i łącznie) i tymi błędami, jakie matki same popełniają wobec własnego dziecka. Należy podkreślić skrupulatność prowadzonych analiz: Habilitantka każdą analizę przeprowadziła zarówno dla błędów rodzicielskich, które zostały pogrupowane w meta-cechy, jak i analizowane oddzielnie, sprawdzając czy rezultaty będą podobne w obu analizach. Za pomocą analizy skupień Habilitantka wyodrębniła po pierwsze dwa skupienia kobiet: które doświadczyły znacznego nasilenia błędów wychowawczych ze strony swoich matek/ojców/rodziców oraz które doświadczyły małej liczby błędów wychowawczych z ich strony. Jak się okazało, między oboma skupieniami nie wystąpiły istotne różnice w zakresie popełniania błędów wychowawczych przez matki badanych kobiet, ale kobiety, które doświadczyły większej liczby błędów wychowawczych ze strony ojców oraz ze strony obojga rodziców, same również popełniły więcej błędów wychowawczych. Habilitantka kwituje te wyniki jedynie stwierdzeniem, że kolejne badania powinny podjąć to zagadnienie. Tymczasem otrzymany wynik, zwłaszcza ten dotyczący różnego oddziaływania matek i ojców badanych kobiet na popełnianie przez nie błędów rodzicielskich można by spróbować wyjaśnić odwołując się do systemowych modeli rodziny, w których uwzględnia się pełnienie ról rodzicielskich i jakość relacji rodzic- dziecko, również w zależności od płci dziecka i rodzica (por. np. Krok, Landwójtowicz, (red.), 2010¹³; Chądzyńska, Dryll, 2004¹⁴; Wałęcka-Matyja, 2014¹⁵).

¹⁰Płopa, M. (2005). *Psychologia rodziny. Teoria i badania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

¹¹ Janicka I., Liberska, H. (2014). *Psychologia rodziny*. Warszawa: PWN.

¹² Bugental, D., Happaney, K. (2000). Parent-child interaction as a power contest. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 3 (21), 267-282.

¹³ Krok, D., Landwójtowicz, P. (red.) (2010). *Rodzina w nurcie współczesnych przemian*. Opole: Uniwersytet Opolski.

¹⁴ Chądzyńska, M., Dryll, E. (2004). Etos rodzinny – wspólnota znaczeń wyrażająca się w strukturze autonarracji ojców, matek i ich dzieci. *Studia Psychologiczne*, 2, 17-26.

¹⁵ Wałęcka-Matyja, K. (2014). Role i funkcje rodziny, w: H. Liberska, I. Janicka (red.). *Psychologia rodziny* (95-114). Warszawa: PWN.

Równie skrupulatną analizę Autorka przeprowadziła dla drugiego modelu zawartego w monografii, dotyczącego transferu błędów wychowawczych. W drugim modelu teoretycznym, na bazie teorii Guryckiej Habilitantka przyjęła, że błędy wychowawcze rodziców składały się na doświadczenie badanych kobiet, które z kolei kształtowało ich cechy osobowości, umiejscowienie kontroli, system wartości, umiejętności w zakresie zaspokajania potrzeb oraz obierane przez nie cele wychowawcze wobec własnego dziecka. W modelu założono również, że same cechy temperamentalne dzieci mogą przyczyniać się do popełniania przez matki błędów wychowawczych. Kategorie te wymienione są w teorii Guryckiej, jako czynniki powiązane z błędami rodzicielskimi i tym tłumaczy dr Szymańska ich uwzględnienie w swoim drugim weryfikowanym teoretycznym modelu. Habilitantka nie odniosła się jednak do współczesnych badań i modeli, pokazujących nieco inny układ czynników powiązanych z błędami rodzicielskimi, np. do modeli stylów przywiązania (Iniewicz, 2008¹⁶), postaw rodzicielskich, (Marchwicki, 2004¹⁷), inteligencji emocjonalnej (Błażek, Kaźmierczak, 2009¹⁸), prężności (Armstrong, Birnie-Lefcovitch, Unger, 2005¹⁹), czy stylu komunikacji w rodzinie (Dryll, 2012²⁰), pozostawiając w zasadzie bez uzasadnienia, poza uzasadnieniem samej Guryckiej, wybór tych a nie innych czynników powiązanych z błędami rodzicielskimi.

Analizy dla tego modelu, podobnie jak dla pierwszego przeprowadzono w dwóch etapach. Po pierwsze, wyniki oszacowano dla połączonych par błędów rodzicielskich (meta-czynniki), a potem błędy analizowano osobno. Przyjęta przez Habilitantkę metoda analizy podwójnej, zasadność której logicznie dr Szymańska uzasadniała, komplikowała jednak zrozumienie ostatecznych wniosków: czasami bowiem, gdy błędy (rodziców badanych kobiet oraz samych kobiet) analizowano osobno, Autorka otrzymywała nieco inne rezultaty (np. s. 198, 210), niż w przypadku brania pod uwagę połączonych par błędów; można zatem wysnuć wniosek, zgodnie z argumentacją samej Habilitantki, że skoro dokładniejsza analiza dotyczy błędów analizowanych oddzielnie, można było zrezygnować z analizy grup wyodrębnionych ze względu na połączone pary błędów rodziców i matek. Wprawdzie usprawiedliwieniem wybranego podejścia dr Szymańskiej było potraktowanie obu analiz jako jednocześnie formy sprawdzenia podobieństwa wyłonionych błędów obiema technikami, ale dla analizy podstawowej, sprawdzenia postawionych hipotez w których uwzględniano bardzo ogólne zależności między zmiennymi- uważam ten manewr obliczeniowy za zbędny. W ten sposób sprawdzano kolejne hipotezy powiązane z teoretycznym modelem drugim, głównie za pomocą analizy skupień. Ponieważ treść hipotez dotyczyła głównie ilościowego wymiaru kategorii błędów rodziców matek i samych matek, mierzonych na wymiarze więcej/mniej, taka procedura bardzo zawężała wnioski, jakie można by wyciągnąć z otrzymanych bardzo licznych opisanych wyników badań. Tymczasem transfer błędów szacowany głównie na ilościowym poziomie, ograniczał się do porównywania różnic między grupami matek, jakie

¹⁶ Iniewicz G. (2008). Więzy rodzinne z perspektywy teorii przywiązania. W: B. Józefik, G. Iniewicz (red.) *Koncepcja przywiązania. Od teorii do praktyki klinicznej* (129–148). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

¹⁷ Marchwicki P. (2004). Style przywiązania a postawy rodzicielskie. *Doniesienie z badań. Roczniki Psychologiczne*, VII (2), 81–103.

¹⁸ Błażek, M., Kaźmierczak, M. (2009). Struktura rodziny pochodzenia a inteligencja emocjonalna jednostki. W: T. Rostowska (red.), *Psychologia rodziny. Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań* (s. 302–317). Warszawa: Wydawnictwo Difin.

¹⁹ Armstrong, M.I., Birnie-Lefcovitch, S., Unger, M.T. (2005). Pathways Between Social Support, Family Well Being, Quality of Parenting, and Child Resilience: What We Know. *Journal of Child and Family Studies*, 14 (2), 269–281.

²⁰ Dryll, E. (2012). Rodzinne Środowisko Wychowawcze w ujęciu psychologii narracyjnej. *Psychologia Wychowawcza*, Nr 1–2, s. 7–25.

doświadczyły mniej lub więcej błędów rodzicielskich a nie na poziomie jakościowym, gdzie podobnym błędom rodziców odpowiadały by podobne błędy badanych matek. Ale nawet na ilościowym poziomie analizy szczegółowe wyniki otrzymane przez Habilitantkę są niezmiernie interesujące i zasługujące na ich szerszą interpretację. Na przykład, jak się okazało, grupy wyodrębnione ze względu na wielkość błędów wychowawczych rodziców oraz badanych matek, a także ich system wartości - albo nie różniły się lub różniły w bardzo małym stopniu rodzajem błędów rodzicielskich oraz tych, jakie same matki ujawniały wobec swoich dzieci. Różnice dotyczyły jednak systemu wartości: matki których rodzice manifestowali mniej błędów wychowawczych posiadały większość szacowanych wartości na wyższym poziomie niż te matki, które spostrzegały, że ich rodzice stosowali wobec nich większą ilość błędów (s.196-198).

Generalnie wyniki analiz otrzymane dla modelu teoretycznego drugiego układały się w dość spójną całość, pokazując, że im mniej błędów rodzicielskich badana matka doświadczyła od swoich rodziców w dzieciństwie, tym bardziej jej własne potrzeby były zaspokojone, posiadała bardziej dojrzałe cechy osobowości oraz silniej ukształtowany system wartości, wewnętrzne umiejscowienie kontroli i tym mniej błędów rodzicielskich popełniła jako matka. Odwrotne zależności odnotowano dla matek, które doświadczyły w swoim życiu więcej błędów rodzicielskich.

Podsumowując: Monografia habilitacyjna dr Szymańskiej posiada szereg mocnych i słabych stron. Do mocnych stron zaliczam po pierwsze, aksjomatyzację teorii Antoniny Guryckiej poprzez weryfikację kilkudziesięciu hipotez dotyczących zależności między błędami wychowawczymi doświadczonymi przez matki w dzieciństwie, ich podmiotowymi charakterystykami, a popełnianymi przez nie błędami wychowawczymi. Dr Szymańska nie tylko opracowała i weryfikowała w badaniach właściwych dwa rozbudowane modele teoretyczne ale wykorzystwała do tego celu szereg metod jakie sama opracowała oraz kilka metod samej nestorki sprawdzając ich rzetelność i trafność, jak również – zwłaszcza dla drugiego modelu teoretycznego - wykorzystwała kilka metod opartych na współczesnych modelach. Po drugie, koncepcja błędów rodzicielskich Guryckiej umożliwiła dr Szymańskiej opracowanie modeli teoretycznych obejmujących szereg czynników dotąd nie zbadanych w tym obszarze problemowym, chociaż przewidzianych do zbadania przez samą Gurycką. Autorka wykorzystwała też do ich zbadania współczesne metody i modele (np. kołowe modele wartości czy osobowości), co pozwoliło Habilitantce pokazać „stary” problem błędów rodzicielskich i teorię Guryckiej, częściowo w nowej odsłonie. Po trzecie, w swojej monografii Habilitantka pokazała świetne opanowanie aparatu metodologicznego, procedur i narzędzi statystycznych, łącznie z najnowocześniejszymi i dotąd rzadko w badaniach stosowanymi metodami (np. sieci neuronowe). Co więcej, Autorka w sposób bardzo zrozumiały opisała, krok po kroku dlaczego stosuje dane narzędzie statystyczne i z jakimi efektami dla badanego problemu. Nie zawsze wprawdzie można się zgodzić z zasadnością wykorzystania aż tylu uzupełniających się, lub sprawdzających analiz. Uwzględniając jednak zadanie operacyjne: aksjomatyzację teorii Antoniny Guryckiej oraz to, że dr Szymańska zdaje sobie sprawę z tego, że modele nie testują związków przyczynowo-skutkowych, można zgodzić się ze stanowiskiem Habilitantki, że w celu uprawdopodobnienia takich związków zakładanych w modelach teoretycznych, musiała dokładnie sprawdzić czy zmienne i relacje

są opisane właściwie w modelach. Po czwarte, w rezultacie przeprowadzonych analiz Habilitantka otrzymała olbrzymią liczbę interesujących wyników, ujawniła szereg związków pomiędzy badanymi czynnikami stanowiących obiektywny wkład w zakres wiedzy dotyczącej szeroko rozumianej problematyki błędów wychowawczych: ich genezy, wpływu na kondycję psychiczną i charakterystykę podmiotową matek oraz na ich skłonność do popełniania określonej kategorii błędów wychowawczych wobec swoich dzieci. Pokazała na różne sposoby istnienie zjawiska transferu błędów wychowawczych w rodzinach pochodzenia matek dzieci w wieku przedszkolnym, realizując z sukcesem najważniejszy cel badawczy, jaki przed sobą postawiła. Jest to zatem obiektywny wkład dr Szymańskiej w psychologię wychowania i transmisję międzypokoleniową błędów wychowawczych.

Jednak oceniana monografia ma również bardzo dużo poważnych usterek. Wszystkie dotyczą części teoretycznej pracy i dyskusji wyników: 1/ Brak teoretycznego uzasadnienia dlaczego te, a nie inne czynniki stanowią elementy opracowanych dwóch modeli teoretycznych dr Szymańskiej. Jedynym źródłem teoretycznym dla Habilitantki jest *de facto* teoria Guryckiej lub/i wcześniejsze wyniki badań samej dr Szymańskiej. Kurczowe trzymanie się poglądów Guryckiej spowodowało zawężenie poszukiwań czynników jakie Autorka monografii brała pod uwagę konstruując własne modele teoretyczne głównie do tych, na jakie kilkadziesiąt lat temu zwracała uwagę nestorka, np. do teorii stresu Reykowskiego. W moim przekonaniu, bez naruszania teorii Guryckiej, co jak rozumiem było warunkiem aksjomatyzacji jej teorii, można było jednak pokusić się o uwzględnienie we własnych modelach czynników, jakie współcześnie bierze się pod uwagę dla badania tych samych obszarów problemowych, jakie wymieniała Gurycka, analizując zależności między błędami wychowawczymi doświadczonymi przez matki w dzieciństwie, ich charakterystykami, a popełnianymi przez nie błędami wychowawczymi. 2/ Teoria Guryckiej, należy do tych, które raczej opisują podmiotowo-przedmiotowe relacje w procesie wychowania: podmiotowość rodzica i przedmiotowość dziecka w tym procesie, co zarówno z perspektywy psychologii humanistycznej odwracającej nawet te relacje (Gordon, 2014²¹), a zwłaszcza obecnie podkreślanej w ramach systemowych koncepcji rodziny, podmiotowości obu stron procesu wychowania, jest nie do przyjęcia (Bornstein, Sawyer, 2006²²; Cierpka, 2003²³; Grusec i Davidov, 2010²⁴). Zadaniem dr Szymańskiej powinno być podjęcie polemiki z tymi podejściami i pokazanie, że w pewnych obszarach - a szereg prawidłowości jakie wykryła dzięki badaniom własnym o tym świadczy - ma miejsce dominujący wpływ rodzica na budowanie kondycji psychicznej swego dziecka i na potencjalne problemy z jakimi może borykać się w przyszłości. Zadanie to nie zostało jednak zrealizowane. 3/Zastosowane aż dwa rozbudowane modele teoretyczne oraz wielość metod ich statystycznego opracowania dostarczyło Habilitantce ogromną liczbę wyników, które jednak, jak się wydaje na dzień dzisiejszy nie zostały w pełni wykorzystane w monografii habilitacyjnej. Wprawdzie zadanie

²¹ Gordon, T. (2014). *Wychowanie bez porażek*. Warszawa: Wydawnictwo: Pax

²² Bornstein, M., Sawyer, J. (2006). Family system. W: K. McCartney, D. Phillips (eds.), *Blackwell handbook of early childhood development* (381-398). Malden, MA: Blackwell.

²³ Cierpka, A. (2003). Systemowe rozumienie funkcjonowania rodziny. W: A. Jurkowski (red.), *Z zagadnień współczesnej psychologii wychowawczej* (s. 107-129). Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.

²⁴ Grusec, J., Davidov, M. (2010). Integrating different perspectives on socialization theory and research: A domain-specific approach. *Child Development*, 3 (81), 687-709.

aksjomatyzacji teorii Guryckiej jakie podjęła Habilitantka usprawiedliwia stosowanie szeregu metod i taką szczegółowość analiz statystycznych, ale ogrom otrzymanych wyników, jakie otrzymała przekracza na dzisiaj, jak się wydaje, możliwości dr Szymańskiej ich syntezy. Wprawdzie większość sformułowanych przez dr Szymańską hipotez miała bardzo ogólny charakter, stąd i ich analiza ograniczała się do powierzchniowych wniosków, nie wymagając od Habilitantki takich pogłębionych analiz, co można zaznaczyć tytułem usprawiedliwienia Autorki. 4/ Olbrzymim brakiem recenzowanej monografii jest *de facto* brak dyskusji wyników badań i odniesienia ich do istniejących w literaturze przedmiotu badań i modeli teoretycznych. Problem transferu w rodzinach, również błędów wychowawczych, jeżeli nawet nie bezpośrednio, to pośrednio jest jednak obecny w pracach z zakresu psychologii wychowania (np. Dryll, 1995,²⁵; Mueller, Elder, 2003²⁶; Napora, Kozerska, Schneider, 2014²⁷). Wskazane byłoby pokazanie przez Habilitantkę podobieństw i różnic w zakresie zarówno Jej (i Guryckiej) podejścia oraz otrzymanych wyników badań i skonfrontowanie ich z wynikami badań czy podejściami innych autorów. Tymczasem jedyne, na co zdobyła się dr Szymańska, to odniesienie wyników badań otrzymanych w badaniach opisanych w monografii, z wynikami badań własnych przeprowadzonych wcześniej, czego nie można uznać ani za pogłębioną interpretację otrzymanych wyników badań, ani, tym bardziej, za skupioną wokół nich dyskusję. O tym, że takiej analizy w zasadzie brak w monografii Habilitantki świadczy również uboga bibliografia. Należy mieć nadzieję, że taka pogłębiona dyskusja wyników badań będzie przedmiotem przyszłych publikacji Agnieszki Szymańskiej.

Konkludując, uważam, mimo wskazania na szereg usterek recenzowanej monografii Habilitantki, że główne osiągnięcie naukowe dr Agnieszki Szymańskiej spełnia akademickie i ustawowe kryteria twórczego wkładu do wiedzy z uwagi na różnorodne wartościowe poznawczo ustalenia empiryczne, zatem istotnie poszerzające wiedzę dotyczącą problematyki błędów wychowawczych i powiązanego z nią zagadnienia międzypokoleniowego transferu błędów wychowawczych opracowanych na podstawie teorii Antoniny Guryckiej. Wkład badań nie ogranicza się jedynie do psychologii wychowania ale również do metodologii badań, pokazując w bardzo dostępny sposób wykorzystanie najnowocześniejszych metod statystycznych dla zbadania zagadnień psychologicznych, z uwzględnieniem pogłębionej rzetelności i trafności badań. Badania Habilitantki inspirują do postawienia nowych pytań i otwierają szereg perspektyw badawczych, jak również wyznaczają nowe wymagania w obszarze metodologii badań psychologicznych.

²⁵Dryll, E. (1995). *Trudności wychowawcze: Analiza interakcji matka-dziecko w sytuacjach konfliktowych*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Wydziału Psychologii UW.

²⁶ Mueller, M., Elder, G. (2003). Family Contingencies Across the Generations: Grandparent-Grandchild Relations in Holistic Perspective. *Journal of Marriage and Family*, 65, 404–417.

²⁷ Napora, E., Kozerska, A., Schneider, A. (2014). Parentyfikacja dziadków czynnikiem *resilience* w funkcjonowaniu rodziny samotnej matki – przegląd badań. *Kultura i Edukacja*, 1(101), 51–71.

3. Pozostałe osiągnięcia naukowe

Na dorobek dr Szymańskiej po doktoracie oraz w trakcie rozprawy doktorskiej (nie ujętych w dorobku doktorskim), składa się 26 publikacji podejmujących 3 główne grupy problemowe mieszczące się w obszarze zagadnień rozpatrywanych przez psychologię wychowania, metodologię badań psychologicznych i psychoterapię.

W ramach prac dotyczących psychologii wychowania i powiązanych z dziełem głównym Habilitantki, Agnieszka Szymańska wymieniła kilka, pokazując poprzez te prace kolejne kroki jakie stopniowo przybliżały ją do gotowości napisania dzieła głównego. Wśród nich należy wyróżnić monografię (Agnieszka Szymańska, Elżbieta Aranowska (2016). Błąd w wychowaniu. W stronę weryfikacji teorii Antoniny Guryckiej. Warszawa: Liberi Libri; ISBN: 978-83-63487-18-8, MNiSW 25 pkt.), opracowaną na bazie doktoratu dr Szymańskiej. Jest to interesujące, sprawnie napisane dzieło, zawierające całkiem sporą analizę teoretyczną poruszanej problematyki (!), skupionej wokół teorii błędów w wychowaniu Guryckiej, z wykorzystaniem zaproponowanej przez tę autorkę relacji pomiędzy cechami mogącymi warunkować popełnianie przez rodzica błędu hamowania aktywności dziecka. Powstały na tej bazie model teoretyczny kolejno poddano weryfikacji empirycznej, co można potraktować jako pierwszą (?) obszerną próbę aksjomatyzacji teorii Antoniny Guryckiej, rozwiniętą o dwa kolejne modele w dziele głównym Habilitantki. Ażeby zrealizować cele założone dla badań opisanych w monografii z 2016 roku, dr Szymańska opracowała zarówno szereg metod diagnostycznych, jak i przygotowała oraz z powodzeniem zrealizowała w pracy program psychometrycznego opracowania wyników z wykorzystaniem różnorodnych technik. Z monografią z 2016 roku oraz z przygotowywanym dziełem głównym Habilitantki, ukierunkowanymi na aksjomatyzację teorii Antoniny Guryckiej i zbadanie na jej podstawie złożonego zagadnienia uwarunkowań błędów rodzicielskich, ściśle powiązane są artykuły (6), jakie napisała dr Szymańska samodzielnie lub we współpracy. W publikacjach tych nie tylko pokazano świetną znajomość teorii Guryckiej, ale również szeregu koncepcji, zarówno tych klasycznych jak i współczesnych powiązanych z analizowanymi w poszczególnych tekstach zagadnieniami, np. kontrolą rodzicielską, egzekwowaniem posłuszeństwa, radzeniem sobie z trudnymi sytuacjami wychowawczymi, „trudnym” temperamentem dziecka, czy cechami osobowości oraz kompetencjami emocjonalnymi dzieci, w ich powiązaniu z celami i błędami wychowawczymi ich rodziców (głównie matek). Na szczególną uwagę zasługują też w tych publikacjach bardzo dobrze opisane procedury statystyczne przyjęte przy opracowywaniu wyników opisanych badań. Szereg wyników ma spory wkład w poznawanie prawidłowości powstawania błędów rodzicielskich i zostało potwierdzonych również w badaniach właściwych opisanych w dziele głównym Habilitantki, np., że sytuacja trudności wychowawczych może skutkować wycofaniem się rodzica z sytuacji wychowawczej lub stosowaniem wobec dziecka presji, ale nie sprzyja przyjmowaniu przez rodzica dystansu poznawczego i poszukiwaniu pomocy (Szymańska & Dobrenko, 2017).

Szeroko rozumiane zagadnienia metodologii badań, zwłaszcza w dziedzinie psychologii, to kolejny obszar fascynacji naukowych dr Szymańskiej. Na ten temat opublikowała najwięcej artykułów (13). Jej główną troską, jak się wydaje, jest z jednej strony dbałość o coraz

doskonalsze (czasami nazbyt szczegółowe?) sprawdzanie własności psychometrycznych stosowanych narzędzi badawczych, zabezpieczających rzetelności przeprowadzanych badań, jak i uproszczenie stosowanych metod, tak ażeby nie stanowiły balastu czasowego i przeciążenia uwagi badanego (zwłaszcza gdy do badań wykorzystuje się wiele kwestionariuszy). Poszukiwania w tym obszarze zaprowadziły Badaczkę w rejony najnowocześniejszych narzędzi, typu sieci neuronowe, text mining, drzewa predykcyjne, analiza skupień i inne, jakie wykorzystywała zarówno przy opracowywaniu wyników badań jak i sprawdzaniu bądź opracowywaniu narzędzi badawczych wykorzystywanych do badań (własnych lub obecnych w projektach badawczych innych badaczy z którymi współpracowała). Autorka podkreślała w Autoreferacie ważną rolę współpracy z takimi metodologami jak Aranowska czy Koczkodaj dla rozwoju Jej kompetencji metodologicznych. Wśród publikacji jakie napisała w tym obszarze problemowym dr Szymańska samodzielnie lub we współpracy, można wymienić np. interesujący artykuł opisujący wykorzystanie algorytmów text mining do analizy danych tekstowych w psychologii (Szymanska, 2017).

Trzecią obszerną grupą zagadnień w których badaniu uczestniczyła dr Szymańska, był obszar problemowy związany z psychoterapią, co wpisuje działania naukowe Habilitantki w szeroko propagowany na świecie trend tzw. terapii opartej na dowodach, gdzie wymaga się od terapeutów sprawdzenia np. skuteczności ich oddziaływań terapeutycznych. Habilitantka, w ramach współpracy z prof. Grzesiuk oraz dr Dobrenko, podjęła badania nad procesem psychoterapeutycznym oraz zastosowaniem modeli statystycznych (układów równań strukturalnych i analizy korespondencji) do analizy procesu psychoterapeutycznego. Przeprowadzone we współpracy z w/w badaczkami badania z udziałem zarówno pacjentów jak i terapeutów, zreferowane w kolejnych 5 interesujących publikacjach Habilitantki ujawniły szereg interesujących prawidłowości, np. że skuteczność psychoterapii jest objaśniana przez dobrą relację psychoterapeutyczną (Szymańska, Dobrenko, & Grzesiuk, 2017). Badania z udziałem dużej grupy psychoterapeutów przy pomocy analizy korespondencji ujawniły również, że w Polsce psychoterapeuci łączą dużo metod terapii w pracy psychoterapeutycznej (Szymanska i in., 2017).

Reasumując: towarzyszący osiągnięciu dorobek publikacyjny uznaję za wartościowy: wszystkie trzy działy zaangażowań badawczych dr Agnieszki Szymańskiej pokazują dużą dynamikę publikacyjną w ważnych obszarach psychologii wychowania, metodologii badań i psychoterapii. Z przytoczonych publikacji na plan pierwszy wysuwają się zainteresowania Habilitantki w obszarze metodologii nauki i jej zastosowania do analizy badań psychologicznych i właśnie w tej dziedzinie upatruję największy Jej wkład w rozwój nauki. Podsumowując, po pierwsze, prace pokazują ewolucję wiedzy Kandydatki, doskonalenie metodologii gromadzenia danych empirycznych oraz ich analizy w badaniach nad mechanizmami powstawania błędów rodzicielskich oraz innych problemów z zakresu psychologii wychowania i psychoterapii. Po drugie, publikacje te przygotowują problematykę głównego osiągnięcia skoncentrowanego na aksjomatyzacji teorii Guryckiej w kolejnych aspektach tej teorii, co wiązało się zarówno z koniecznością opracowania kolejnych modeli

teoretycznych, jak i procedury badań, w tym opracowania nowych metod badawczych bądź psychometrycznej weryfikacji metod Guryckiej i innych autorów wykorzystanych w badaniach właściwych dr Szymańskiej.

3a. Informacje Naukometryczne (dane z dnia 25 listopada 2020 r.)

1. Autorstwo lub współautorstwo opracowań zbiorowych, katalogów, zbiorów dokumentacji prac badawczych, ekspertyz: **3 redakcje opracowań zbiorowych**, w tym jedna w języku angielskim i jeden kwestionariusz badawczy.
2. Sumaryczny impact factor czasopism z publikacjami według listy JCR, zgodnie z rokiem opublikowania: **IF = 9,352**
3. Liczba cytowań publikacji według bazy Cytowania wg. **Google Scholar: 147** (trudno korzystając z tego narzędzia oddzielić autocytowania); **Web of Science: 5** ; **Scopus: 29**
4. Indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy **Web of Science: 2** (z autocytowaniami), **Google Scholar: 6** (z autocytowaniami); **Scopus: 3** (z autocytowaniami)
5. Liczba punktów za publikacje według danych ministerialnych: **494 (w tym na liście JCR 195 punktów)**
6. Ogólna liczba publikacji po doktoracie oraz w trakcie rozprawy doktorskiej (nie ujętych w dorobku doktorskim): **26**.

Z analizy tej wynika, że Kandydatka publikuje raczej w dobrych czasopismach i wskaźniki cytowania jej prac są satysfakcjonujące. Dodać należy, że dr Agnieszka Szymańska jest pierwszym lub jedynym autorem 19 publikacji.

4. Współpraca międzynarodowa i udział w konferencjach

W latach 2014-2016 Habilitantka podjęła międzynarodową współpracę z prof. Waldemarem Koczkodajem, kanadyjskim specjalistą w dziedzinie systemów informatycznych wspomagania decyzji medycznych nad wykorzystaniem algorytmów matematycznych w psychometrii. Wspólnie z nim sprawdzała, w jaki sposób eliminacja pytań w skali Depresji Becka zmienia trafność i rzetelność tego narzędzia. Za pomocą metody Graded Response Model (GRM) oraz confirmacyjnej analizy czynnikowej wykazali, że redukcja pytań nie tylko nie pogorszyła parametrów skali zredukowanej, ale jeszcze je poprawiła. Efektem współpracy była publikacja w czasopiśmie *Scientometrics*.

Habilitantka po doktoracie brała udział w 2 zagranicznych konferencjach naukowych oraz 19 konferencjach krajowych, na których wystąpiła z referatem (4 autorstwo i 15 współautorstwo).

5. Kierowanie lub udział w krajowych oraz zagranicznych projektach badawczych

Zgodnie z informacją od dr Szymańskiej, w latach 2014–2016 oraz 2015-2017 uczestniczyła ona w dwóch projektach kierownikiem których była prof. Grzesiuk, zaś Habilitantka była

wykonawcą, realizując analizy statystyczne. Pierwszy projekt był finansowany z Grantu na Badania Własne UW, zaś drugi nie finansowany.

W latach 2018–2019 dr Szymańska była kierownikiem projektu *Cele wychowawcze a system potrzeb rodziców*; projekt był finansowany z Grantu na utrzymanie potencjału badawczego UKSW.

Wszystkie projekty były rozliczone w przewidzianych terminach.

Należy podkreślić, że dr Szymańska w latach 2016-2018 podtrzymywała współpracę zarówno z prof. Grzesiuk w przeprowadzaniu badań nad procesem psychoterapeutycznym i mobbingiem, jak i z prof. Bokus nad zastosowaniem algorytmów text mining w badaniach z zakresu psycholingwistyki. Z kolei z prof. Aranowską, Habilitantka współpracowała nie tylko w obszarze badań nad błędem wychowawczym, ale także nad metodologią i modelami statystycznymi. Owocem współpracy z tymi badaczkami są liczne publikacje, wymienione w zestawie publikacji Habilitantki.

6. Osiągnięcia dydaktyczne, udział w kształceniu kadr naukowych i popularyzacji nauki

Podjmując pracę w kilku placówkach naukowo-dydaktycznych zarówno na pełnym etacie jak i w oparciu o umowę-zlecenie, dr Szymańska prowadziła głównie wykłady, ćwiczenia i seminaria ze statystyki (obsługi pakietów statystycznych, statystyki komputerowej, metod statystycznych w badaniach rynku, eksploracji i wizualizacji danych), psychometrii i metodologii oraz diagnozy psychologicznej, przeglądu technik diagnostycznych, metodologicznych aspektów badań nad psychoterapią; czynników determinujących relację psychoterapeutyczną oraz czynników determinujących skuteczność psychoterapii.

Podjęcie przez Habilitantkę w 2012 roku Studiów podyplomowych z psychoterapii pomogło Jej uzupełnić wiedzę i nabyć kompetencji również w obszarze psychoterapii. Wyrazem tego jest obecne zatrudnienie w Zakładzie Psychoterapii, Instytutu Psychologii, UKSW w Warszawie oraz prowadzenie zajęć również z zagadnień psychoterapii.

Dr Szymańska opracowała też i jest koordynatorem zajęć dla słuchaczy studiów doktorskich Instytutu Psychologii UKSW z zakresu wykorzystania algorytmów data mining oraz text mining i web crawling w psychologii.

Od 2016 do chwili obecnej, dr Szymańska jest Koordynatorem Wydziałowego Programu Erasmus (Wydział Filozofii Chrześcijańskiej UKSW).

W latach 2018- 2019 Habilitantka była promotorem obronionych dziewięciu prac magisterskich z zakresu psychologii wychowania i zaburzeń rozwoju dziecka.

Habilitantka opublikowała 6 recenzji w *Computing Reviews* (4 autorskie i 2 współautorskie).

Wykonała też 17 recenzji dla czasopism polskojęzycznych i anglojęzycznych (*Journal of Happiness Studies, Psychological Reports, IEE Access, Cogent Education, Studia Psychologiczne*).

W ramach współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym Habilitantka była w 2015 roku współautorką Ekspertyzy dla Najwyższej Izby Kontroli (*Aranowska, E., Rytel, J., Szymanska, A. (2015). W sprawie stosowanych w sądownictwie narzędzi diagnostycznych*).

Dr Szymańska jest Honorowym Członkiem Stowarzyszenia Studentów i Absolwentów Psychologii PSSiAP.

Konkludując tę część recenzji, Habilitantka ma spore doświadczenie dydaktyczne zdobyte w kilku szkołach wyższych, wypromowała kilku magistrów psychologii, aktywnie uczestniczy w życiu naukowym. Brakuje wprowadzić aktywności na forum międzynarodowym, np. większego udziału w konferencjach międzynarodowych, członkostwa w stowarzyszeniach międzynarodowych, grantach międzynarodowych, czy udziału w programie Erasmus.

Biorąc pod uwagę doświadczenie dydaktyczne oraz działalność organizacyjną i popularyzatorską, można jednak wnioskować, iż Habilitantka jest przygotowana do roli samodzielnego pracownika naukowego.

Podsumowując przedstawioną wyżej analizę osiągnięć stwierdzam, że dr Agnieszka Szymańska spełnia podstawowe wymagania jakie stawiamy samodzielnym pracownikom nauki. Po pierwsze, przedstawiła do oceny jako swoje główne osiągnięcie naukowe po doktoracie monografię, którą oceniłam pozytywnie, podkreślając, że mimo wskazanych wątpliwości, osiągnięte wyniki badań dostarczają wiele nowych informacji dotyczących złożonej problematyki uwarunkowań transferu błędów wychowawczych w rodzinach pochodzenia matek dzieci w wieku przedszkolnym, stanowiąc istotny wkład w tę dziedzinę wiedzy; otrzymane wyniki mogą być z powodzeniem wykorzystane w przyszłości zarówno przez samą Habilitantkę jak i Jej współpracowników do bardziej szczegółowych i pogłębionych analiz syntetyzujących wiedzę. Zastosowane przez dr Szymańską zaawansowane i różnorodne metody statystyczne wyznaczają również pożądany kierunek nowoczesnych badań w obszarze psychologii, a zwłaszcza psychologii wychowania i metodologii badań psychologicznych. Po drugie, dorobek publikacyjny Habilitantki świadczy o dużych kompetencjach naukowych i rzetelności badawczej dr Szymańskiej. Wskaźniki bibliometryczne Jej prac, w tym IF oraz w zakresie cytowalności dorobku publikacyjnego po doktoracie są satysfakcjonujące. Po trzecie, mimo braku udziału jako kierownik lub wykonawca w międzynarodowych projektach badawczych nie można powiedzieć, że dr Szymańska nie ma żadnych doświadczeń w pozyskiwaniu środków na badania naukowe, w kierowaniu zespołami badawczymi czy współpracy naukowej, w tym międzynarodowej, gdyż może pochwalić się zarówno współpracą międzynarodową jak i prowadzeniem projektu badawczego. Po czwarte, Habilitantka może pochwalić się osiągnięciami dydaktycznymi, organizacyjnymi i w zakresie popularyzacji wiedzy psychologicznej głównie w obszarze metodologii badań psychologicznych, psychologii

wychowania oraz obszaru problemowego związanego z psychoterapią i wypełnia w tym zakresie podstawowe zadania nauczyciela akademickiego.

Konkluzja

Stwierdzam, że osiągnięcia dr Agnieszki Szymańskiej spełniają wymagania zgodne z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (art. 219 ust 1 oraz art. 221 ust. 14 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm.). Osiągnięcia Habilitantki wnoszą znaczny wkład w rozwój psychologii z punktu widzenia wymagań stawianych kandydatom w postępowaniu zmierzającym do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Wrocław, 08 grudnia 2020 roku

